

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

“Təsdiq edirəm:”

Tədrisin təşkili və təlim texnologiyaları
üzrə prorektor v.i.e. dos.Zaur Məmmədov.
“ ” 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050504 Ekologiya

Fakültə: Təbiyyat.

Kafedra: Fizika, kimya və biologiya.

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı. Seçmə fənn (Təbiətdən istifadənin ekoloji əsasları).

Fənn proqramı: (LDU, Biologiya və ekologiya kafedrasının 15.05.2025-ci il tarixli (protokol № 10) iclasında müzakirə olunub məqsədəuyğun hesab edilmişdir).

Kodu : AMTMEF-B09

Tədris ili: V (2025-2026), semestr IX.

Tədris yükü : Cəm 70 saat. Auditoriya saati - 24 (14 saat mühazirə, 10 saat seminar məşğələ).

Tədris forması: Qiyabi.

Tədris dili: Azərbaycan dili.

AKTS üzrə kredit: 7 kredit

Auditoriya :

Saat:

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi : Ağayev Qorxmaz Kazım oğlu. *biol.f.d. dos.*

Məsləhət saati: V günlər saat 16⁵⁰ -17²⁵ -dək.

E-mail ünvanı: qorxmaz-1976@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, H.Z.Tağıyev küçəsi, 118.

II. Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas:

1. Bayramov K. Təbiətdən istifadənin iqtisadi və ekoloji problemləri. Bakı. 2011.
2. Göyçaylı Ş., İsmayılov T. Təbiətdən istifadənin iqtisadi və ekoloji əsasları, Bakı. 2006.
3. Həsənov T., Kərimli Y. Rayon və şəhərlərin planlaşdırılması. Bakı.2014.
4. İbrahimov İ. Ətraf mühitin iqtisadiyyatı. Bakı.2019.
5. Məmmədov V., Yusifov E. Ekoloji menecment, I-II cild., Bakı. 2014.
6. Musayev Z., Məmmədov K., Zərbəliyev M. Su ehtiyatlarının integrasiyalı idarə olunması. Bakı. 2009.

Əlavə:

7. Abdullayev A., Abdullayev V. İnzibati hüquq (III hissə). Dövlət orqanlarında idarəetmə. Bakı. 2006.
8. Məmmədov M. Regional konseptual inkişaf: iqtisadi-ekoloji problemlər. Bakı.2014.
9. Azərbaycan Respublikasının ekologiya qanunvericiliyi (normativ-hüquqi aktlar toplusu). I cild. Bakı: Qanun, 2006.
10. Azərbaycan Respublikasının ekologiya qanunvericiliyi (normativ-hüquqi aktlar toplusu). II cild, Bakı: Qanun, 2007.

IV. Perekvizitlər: Öncədən perekvizit fənlər nəzərdə tutulmamışdır.

V. Korekvizitlər: Eyni vaxtda digər ekoloji fənlərin tədris olunması əhəmiyyətlidir.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi:

Təbiət və onun sərvətlərindən yüz illərdən bəri kortəbii istifadə edilməsi nəticəsində ətraf mühit əsaslı dəyişməyə məruz qalmışdır. İnsanın ətraf mühitə təsirini, təbiətin cəmiyyətin təsirinə reaksiyasını, təbii tarazlığı poza biləcək tullantıların qatılıq həddini müəyyən etmədən təbii mühiti həyat üçün yararlı halda saxlamaq mümkün deyildir. Hal-hazırda ekologiya elminin qarşısında duran əsas məsələlər, təbii mühitin vəziyyətinin qiymətləndirilməsi, onun ekoloji ehtiyat və imkanlarının təyin olunması, ətraf mühitlə cəmiyyət arasındakı qarşılıqlı əlaqələrin optimal formasının müəyyən edilməsidir. Bunlarla bərabər, təbii ehtiyatlardan istehsalat və qeyri-istehsalat məqsədləri üçün istifadənin səmərəliliyi, ətraf mühitə dəyən ziyanın qarşısının alınması və ya onun mənfi təsirlərinin aradan qaldırılması məqsədilə müxtəlif idarəetmə üsullarından istifadənin aktivləşdirilməsi məsələsi gündəmə gəlir. Ətraf mühitin planlaşdırılması və integrasiyalı idarə edilməsi insanın təbiətə yüksək səviyyədə səmərəli təsir üsullarını öyrənir və ekoloji məsələlərin həlli üçün yeni yollar və yanaşmalar tapmaq ehtiyacı kimi ətraf mühitin idarə olunması dünyada əsas yol olaraq tanınmaqdadır.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər:

Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərinədən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal - suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri smestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	çox yaxşı	B
71-80 bal	yaxşı	C
61-70 bal	kafi	D
51-60 bal	qənaətbəxş	E
51-baldan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X.Təqvim planı: Muhazirə 14 saat.

№	Keçirilən <u>mühazirə</u> , seminar, məşğələ, laboratoriya və sərbəst mövzuların məzmunu	Saat		Tarix	
		müh.	sem.	müh	sem
1	2	3	4	5	6
1.	Mövzu 1. Təbiətdən istifadənin elmi-nəzəri əsasları. Təbiətlə cəmiyyətin qarşılıqlı əlaqələrinin tənzimlənməsi. İqtisadi inkişafın ekologiyalaşdırılması və dayanıqlı inkişaf. Plan: 1. Təbiətdən istifadənin predmeti və elmi-nəzəri məsələləri. 2. Təbiətlə cəmiyyət arasındakı qarşılıqlı münasibətlərin tarixi mərhələləri. 3. Təbiət-təbiətdən istifadənin maddi əsası kimi. 4. İqtisadi inkişaf və ekoloji faktorlar. 5. Ekoloji məhdudiyyətləri nəzərə almaqla inkişaf konsepsiyası. 6. Ətraf mühitdən istifadənin müasir vəziyyəti ilə əlaqədar qarşıda duran məsələlərin həlli. 7. Ekoloji-iqtisadi sistem. İqtisadi inkişafın ekologiyalaşması. 8. Ətraf mühit və təbiətdən səmərəli istifadənin iqtisadi inkişafa təsiri. 9. İqtisadi problemlərin həllində ekoloji problemlərlə əlaqənin nəzərə alınması. Davamlı (dayanıqlı) inkişaf. Mənbə [1,2,4,5,7,8,10]	2			
2.	Mövzu 2. Ətraf mühitin və təbii ehtiyatların qiymətləndirilməsi, təbii resurslardan səmərəli istifadə məsələləri. Plan: 1. Ətraf mühitin və təbii ehtiyatların qiymətləndirilməsi növləri və funksiyaları. 2. Qurunun təsərrüfata cəlb edilməsinin problemləri. 3. Bioresursların təsərrüfata cəlb edilməsinin problemləri. 4. İqlim və rekreasiya resursları və onlardan istifadənin iqtisadi-ekoloji xüsusiyyətləri. 5. Kənd təsərrüfatı resurslarının qiymətləndirilməsi. 6. Su ehtiyatlarının integrasiyalı idarə olunması, onların prinsipləri və planlaşdırılması. 7. Alternativ enerji resurslarından istifadənin problemləri. 8. Biosferin mühafizəsi və təbii tarazlığın saxlanması. Mənbə [1,3,4,5,6,7,8,10]	2			
3.	Mövzu 3. Təbiətdən istifadənin sosial-ekoloji problemləri və qlobal istiqamətləri. Ətraf mühitin planlaşdırılması. İri ərazi vahidlərində planlaşdırmanın təşkili. Plan: 1. Əhalinin təbii artımı, inkişaf və problemlər. 2. Təbii resurslardan kompleks istifadənin qlobal iqtisadi istiqamətləri. 3. Azərbaycan Respublikasında təbiətdən istifadənin əsas istiqamətləri. 4. Ətraf mühitin planlaşdırılması barədə anlayış. 5. Azərbaycan Respublikasının ekoloji siyasəti, onun ətraf mühit üzrə qanunvericiliyi. 6. Ərazi vahidlərinin planlaşdırma strukturu.	2			

	7. Azərbaycanda sənaye rayonlarının planlaşdırılması. 8. Azərbaycanda kənd təsərrüfatı rayonlarının planlaşdırılması. Mənbə [1,2,4,5,7,8,9,10]				
4.	Mövzu 4. Ekoloji idarəetmə anlayışı. Ətraf mühitin idarə edilməsinin inkişaf mərhələləri. Ekologiyada müasir idarəetmə növləri. Plan: 1. Ətraf mühitin idarə edilməsinin mahiyyəti, prinsip və məqsədləri. 2. Ətraf mühitin idarə edilməsinin inkişaf mərhələləri. 3. Ətraf mühitin idarə edilməsi konsepsiyası. 4. Təbii və sosial-təbii ekosistemlərin idarə edilməsi. 5. Beynəlxalq və milli ekoloji idarəetmə sisteminin standartları. 6. Ekoloji-iqtisadi tələbatlar və mənafeələr. Təbii resurslar üzərində mülkiyyət hüquqları. 7. Ekoloji tənzimləmə mexanizmləri. 8. Təbiətdən istifadənin dövlət idarə sistemi, strukturu və vəzifələri. Mənbə [1,3,4,5,7,8,10]	2			
5.	Mövzu 5. Təbiəti mühafizə fəaliyyətinin idarə edilməsinin başlıca istiqamətləri. Təbiətdən istifadənin iqtisadi mexanizmləri və maliyyələşdirilməsi. Ekoloji sahibkarlıq. Plan: 1. Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi və ekoloji ekspertiza. 2. Ekoloji audit və onun aparılması. 3. Təbiətdən istifadənin proqnozlaşdırılması və planlaşdırılması. 4. Ekoloji xərclər və layihələrin smeta dəyərinin müəyyən edilməsi. 5. Təbiətdən səmərəli istifadənin iqtisadi stimullaşdırma vasitələri. 6. Təbiətdən istifadə sahəsində ekoloji fondlar sistemi. 7. Ekoloji sahibkarlığın mahiyyəti, formaları və ekoloji biznesin səmərəliliyi. 8. Ekoloji menecment. Təbiətdən istifadənin lisenziyalandırılması. 9. Ekoloji sferada sertifikatlaşdırma. Ekoloji sığorta və ekoloji lizinq. Mənbə [1,2,5,7,8,9,10]	2			
6.	Mövzu 6: Ətraf mühitin mühafizəsi üzrə beynəlxalq əməkdaşlıq və konvensiyalar. Azərbaycanda sənaye, kənd təsərrüfatı və nəqliyyatın yaratdığı ekoloji problemlər və onların həlli istiqamətləri. Plan: 1. Təbii resurslardan istifadədə beynəlxalq əməkdaşlıq. Ətraf mühit haqqında Stokholms planı. 2. «BMT – nin ətraf mühit üzrə proqramı (YUNEP)». 3. Ətraf mühit və inkişaf üzrə Deklarasiya (Rio – de - Janeyro). 4. İqlimin Dəyişməsi haqqında BMT – in Konvensiyası. 5. Bioloji müxtəliflik üzrə Konvensiya. 6. Azərbaycanda dağ-mədən sənayesinin inkişafının yaratdığı ekoloji problemlər və onların həlli yolları. 7. Azərbaycanda yanacaq-energetika və kimya sənaye	2			

	sahələrinin yaratdıqları ekoloji problemlər və onların həlli yolları. 8. Azərbaycanda metallurgiya və tikinti materialları istehsalı müəssisələrinin yaratdıqları ekoloji problemlər və onların həlli istiqamətləri. 9. Azərbaycanda irriqasiya eroziyası və şoranlaşmanın yaratdığı ekoloji problemlər, onların nəticələri və həlli istiqamətləri. 10. Azərbaycanda nəqliyyat növlərinin inkişafı və ətraf mühit problemləri. Mənbə [1,2,3,4,7, 9,10]				
7.	Mövzu 7. Ətraf mühitin mühafizəsində dövlət idarəetmə orqanları və hüquqi mexanizmlər. Azərbaycanın ekoloji siyasət strategiyası. Plan: 1. Ətraf mühitin mühafizəsinin dövlət tənzimlənməsinin anlayışı və prinsipləri. 2. Ətraf mühitdən istifadənin idarə edilməsinin dövlət orqanları və ekoloji-hüquqi aspektləri. 3. Azərbaycan dövlətinin ekoloji siyasətinin məzmunu. 4. "Azərbaycan Respublikasının Milli təhlükəsizlik Konsepsiyası"nda ekoloji məsələlər. 5. Ekoloji təhlükəsizlik ölkənin sosial-iqtisadi inkişafının prinsipial şərti kimi. 6. Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilən ekoloji proqramlar. 7. Azərbaycanda təbii ehtiyatların səmərəli istifadə və ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində dövlət siyasəti. 8. Ekoloji problemlərin həllində inzibati, iqtisadi və təşkilati tənzimləmə mexanizmləri. Mənbə: [1,2,3,5,6,8]	2			
Cəmi:		14			

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Kursu tədrisi zamanı tələbələr təbiətdən istifadənin ekoloji əsaslarının mahiyyəti, təbiətlə cəmiyyətin qarşılıqlı əlaqələri və onun tənzimlənməsi, ətraf mühit və təbiətdən səmərəli istifadənin iqtisadi inkişafa təsiri, iqtisadi inkişafın ekologiyalaşdırılması, təbiətdən istifadənin əsas istiqamətləri, ekologiyada müasir idarəetmə növləri, təbiəti mühafizə fəaliyyətinin səmərəli idarə edilməsi, təbiətdən istifadənin iqtisadi mexanizmləri və s. barəsində bilikləri mənimsəməlidirlər.

XII. Fənn üzrə təlim nəticələri:

Kursu tədris etdikdən tələbələr təbiətdən istifadənin mahiyyətini və onun ekoloji baxımdan əsaslandırılmış prinsiplərini izah edə biləcəklər. Onlar təbii resursların növlərini (bərpa olunan və bərpa olunmayan) tanıyacaq və onların səmərəli istifadəsinin zəruriliyini anlayacaqlar. Tələbələr insan fəaliyyəti nəticəsində yaranan ekoloji problemləri müəyyənləşdirə və onların qarşısının alınma yollarını müzakirə edə biləcəklər. Davamlı inkişaf və ekoloji tarazlığın qorunması baxımından təbiətdən istifadənin düzgün istiqamətlərini qiymətləndirəcəklər. Həmçinin, tələbələr ekoloji mədəniyyət və fərdi məsuliyyətin əhəmiyyətini dərk edəcəklər.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollektiv sualları:

1. Təbiətdən istifadənin predmeti və elmi-nəzəri məsələləri.
2. Təbiətlə cəmiyyət arasındakı qarşılıqlı münasibətlərin tarixi mərhələləri.
3. İqtisadi problemlərin həllində ekoloji problemlərlə əlaqənin nəzərə alınması. Davamlı (dayanıqlı) inkişaf.
4. Ətraf mühitin və təbii ehtiyatların qiymətləndirilməsi növləri və funksiyaları.
5. Kənd təsərrüfatı resurslarının qiymətləndirilməsi.
6. Su ehtiyatlarının integrasiyalı idarə olunması, onların prinsipləri və planlaşdırılması.
7. Alternativ enerji resurslarından istifadənin problemləri.
8. Əhalinin təbii artımı, inkişaf və problemlər.
9. Azərbaycan Respublikasında təbiətdən istifadənin əsas istiqamətləri.
10. Azərbaycan Respublikasının ekoloji siyasəti, onun ətraf mühit üzrə qanunvericiliyi.

XV. Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Təbiətdən istifadənin predmeti və elmi-nəzəri məsələləri.
2. Təbiətlə cəmiyyət arasındakı qarşılıqlı münasibətlərin tarixi mərhələləri.
3. İqtisadi inkişaf və ekoloji faktorlar.
4. Ekoloji məhdudiyyətləri nəzərə almaqla inkişaf konsepsiyası.
5. Ətraf mühit və təbiətdən səmərəli istifadənin iqtisadi inkişafa təsiri.
6. İqtisadi problemlərin həllində ekoloji problemlərlə əlaqənin nəzərə alınması. Davamlı (dayanıqlı) inkişaf.
7. Ətraf mühitin və təbii ehtiyatların qiymətləndirilməsi növləri və funksiyaları.
8. Bioresursların təsərrüfata cəlb edilməsinin problemləri.
9. İqlim və rekreasiya resursları və onlardan istifadənin iqtisadi-ekoloji xüsusiyyətləri.
10. Kənd təsərrüfatı resurslarının qiymətləndirilməsi.
11. Su ehtiyatlarının integrasiyalı idarə olunması, onların prinsipləri və planlaşdırılması.
12. Alternativ enerji resurslarından istifadənin problemləri.
13. Biosferin mühafizəsi və təbii tarazlığın saxlanılması.
14. Əhalinin təbii artımı, inkişaf və problemlər.
15. Təbii resurslardan kompleks istifadənin global iqtisadi istiqamətləri.
16. Azərbaycan Respublikasında təbiətdən istifadənin əsas istiqamətləri.
17. Azərbaycanda sənaye rayonlarının planlaşdırılması.
18. Azərbaycanda kənd təsərrüfatı rayonlarının planlaşdırılması.
19. Ətraf mühitin idarə edilməsinin mahiyyəti, prinsip və məqsədləri.
20. Beynəlxalq və milli ekoloji idarəetmə sisteminin standartları.
21. Təbiətdən istifadənin dövlət idarə sistemi, strukturu və vəzifələri.
22. Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi və ekoloji ekspertiza.
23. Ekoloji audit və onun aparılması.
24. Təbiətdən səmərəli istifadənin iqtisadi stimullaşdırma vasitələri.
25. Təbiətdən istifadə sahəsində ekoloji fondlar sistemi.
26. Ekoloji sahibkarlığın mahiyyəti, formaları və ekoloji biznesin səmərəliliyi.
27. Ekoloji menecment. Təbiətdən istifadənin lisenziyalandırılması.
28. Təbii resurslardan istifadədə beynəlxalq əməkdaşlıq. Ətraf mühit haqqında Stokholm planı.
29. Ətraf mühit və inkişaf üzrə Deklarasiya (Rio – de - Janeyro).
30. İqlimin Dəyişməsi haqqında BMT – in Konvensiyası.

31. Bioloji muxtəliflik üzrə Konvensiya.
32. Azərbaycanda dağ-mədən sənayesinin inkişafının yaratdığı ekoloji problemlər və onların həlli yolları.
33. Azərbaycanda yanacaq-energetika və kimya sənaye sahələrinin yaratdıqları ekoloji problemlər və onların həlli yolları.
34. Azərbaycanda metallurgiya və tikinti materialları istehsalı müəssisələrinin yaratdıqları ekoloji problemlər və onların həlli istiqamətləri.
35. Azərbaycanda irriqasiya eroziyası və şoranlaşmanın yaratdığı ekoloji problemlər, onların nəticələri və həlli istiqamətləri.
36. Azərbaycanda nəqliyyat növlərinin inkişafı və ətraf mühit problemləri.
37. Ətraf mühitdən istifadənin idarə edilməsinin dövlət orqanları və ekoloji-hüquqi aspektləri.
38. "Azərbaycan Respublikasının Milli təhlükəsizlik Konsepsiyası"nda ekoloji məsələlər.
39. Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilən ekoloji proqramlar.
40. Azərbaycanda təbii ehtiyatların səmərəli istifadə və ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində dövlət siyasəti.

AMTMEF-B09 "Seçmə fənn (Təbiətdən istifadənin ekoloji əsasları)" fənninin sillabusu 050504 "Ekologiya" ixtisası (proqramları üzə) tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Fizika, kimya və biologiya" kafedrasının 15 may 2025-ci il tarixli iclasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir (protokol № 10).

Fənn müəllimi:

b.f.d., dos. Q.Ağayev.

Kafedra müdiri v.i.e.:

b.e.n., dos. R.Şəmmədov.